
BIJ DE NIEUWE VOORPLAAT

„Volgend jaar, als Nederland de Unie van Utrecht herdenkt, wil de redactie een voorplaat, die weer betrekking heeft op de provincie”, schreef C.S. in ons januari-nummer van 1978.

We menen dat hij daarmee eigenlijk te bescheiden is geweest want het Unie-feest, van hoeveel historische misverstanden omgeven ook, kan toch veilig een nationale, in elk geval het provinciale overstijgende aanlegenschap worden genoemd. Met de nieuwe omslag menen we dus onze belofte ruimschoots na te komen. De poëtische lithografie van de vermaarde Hans van Dokkum wordt opgevolgd door een op het eerste gezicht tamelijk lichtvoetige en speels uitgevoerde prent van de nog jonge en onbekende kunstenaar Margreet Jongerius, wier boekje „De Holle stad” wij in het juni-nummer van vorig jaar zo enthousiast bespraken. (p. 72) Iets van dezelfde betrokkenheid bij de stad is voor de aandachtige toeschouwer duidelijk te herkennen, om nog maar te zwijgen van de contouren van de burgemeester en die van graaf Jan van Nassau.

Arjan van Nimwegen van de uitgeverij Váva komt de verdienste toe deze begaafde tekenaarster te hebben ontdekt, en we mogen rustig zeggen dat de kennismaking voor de redactie een hele verrassing was.

De aan de Oude Kamp gevestigde auteur en uitgever deed ons overigens tegen Kerstmis „Een echte sonnettenkrans” toekomen. Met een afbeelding van de dichter, die zich voor de gelegenheid - hoe vindingrijk zijn toch zijn pseudoniemen - Fiore del Campo noemt. Het zijn inderdaad oprecht gebeeldhouwde sonnetten, twee kwatrijnen, twee terzinen, met de wending tussen octaaf en sextet, weet u nog?, en het is een heuse „krans”, bestaande uit vijftien klinkdichten naar het voorbeeld van Perk en Kloos.

En ze zijn bovendien zeer Stichts („Het licht dooft traag over de Lichtegaard”) en zeer van Nimwegens, want zijn gelaatstreken vallen met grote stelligheid

uit het portret van deze Bloem des Velds op te maken: de veder in de hand- of is het de tekenpen? - het maagdelijke papier vóór zich, bestraald door het licht van Orpheus of zo- iemand. Een aanzwepende, wat vage vrouwenfiguur - is het Margreet Jongerius? - staat op het punt hem de lauwerkrans op de blinkende schedel te drukken.

Maar genoeg over Van Nimwegen. Het woord is aan Margreet Jongerius zelf. (AHMvS.)

Ik moet bekennen dat ik persoonlijk niet in vuur en vlam raak bij het fêteren van De Grondslag Van Het Nederlandse Staatsbestel. Prachtig wel hoor, al die historisch gegroeide ontroering, maar ik zit een beetje met het feit dat we nu zo genoeglijk rond Jan van Nassau onze eenheid gaan staan huldigen, terwijl we heel wat bezorgder zouden moeten zijn om onze verscheidenheid. Die eenheid is niet in gevaar, het is de eenvormigheid die ons bedreigt, die ons, compleet met diepe vaderlandse gevoelens, dreigt plat te walsen. En dan bedoel ik zowel de multinationale wals als het internationale grauwe dogmatisme; de Coca Cola en Hollyhobby-cultuur evenzeer als het gezwaai met wat voor kleur boekjes of TROS-kompassen ook: de autoterreur en het STER-bedrog; de botte bijl van die in Nederland nog steeds heilige Europese Gedachte, waaraan we zonder morren onze laatste boomgaarden offeren, en niet in de laatste plaats, de betonmolens van de projektontwikkelaars, die alles wat mooi en dierbaar is alleen maar kunnen vermalen tot geld en kilte.

Margreet Jongerius

Margreet Jongerius, *De holle stad*, 1978 (f 6,50) en *Fiore del Campo*, een echte sonnettenkrans, 1979 (f 6,-) zijn uitgaven van de Utrechtse uitgeverij Váva en verkrijgbaar in de boekhandel.

LEZERS REAGEREN

Sinterklaas rond 1920

In het november-nummer van het Maandblad Oud-Utrecht 1978, 109-110, publiceerde de heer H. Endlich sr. iets over de „Sinterklaasjes” langs de weg. De redactie ontving van drie lezers een reactie waarop zij hier graag nader ingaat.

De heer A. A. de Baar schrijft: „De heer Endlich geeft

in zijn artikelje de tekst van „'t Is nacht”. De slotzin van dat vers heeft de heer Endlich vergeten. Ik geef u hierbij de tekst en de muziek van „'t Is nacht”.

Ik herinner mij deze „Sinterklaasjes” nog heel goed uit de periode vóór en tijdens de eerste wereldoorlog. Op 5 december 's middags was er in Utrecht een rijpartij voor de studenten. De binnenstad was dan vol

van wandelaars en kijkers. In de Minrebroederstraat was een groot herenhuis (van de Ganzenmarkt komende aan de linkerkant), waar studenten woonden. Vanuit de bovenramen strooiden ze pepernoten naar de jeugd beneden op straat. Maar wat niet zo mooi was van deze studenten: ze gooiden ook centen naar beneden, die echter heet gemaakt waren, zodat de jeugd er zich lelijk aan kon bezeren.

Na de eerste wereldoorlog is de St. Nicolaasrijpartij snel in onbruik geraakt en leeft zij alleen nog voort in de herinnering van de 70-jarigen en ouderen."

De muziek wordt door de heer De Baar bijgesloten. Zijn laatste regel luidt: „Het is er in je huis niet pluis." Dokter F. J. A. Prop noteerde ook de muziek. Zijn wijze kijkt in het notenschrift niet al te veel af van de versie-De Baar. Zijn tekst daarentegen geeft enkele varianten. Zo wordt in de versie-Prop gezongen:

„Want er zit een duvel in je huis,
en die wil de kinderen stelen
en dat is heel niet pluis."

of

„Want er zitten jongens in je huis,
en die willen de boel opvreten
en dat is heel niet pluis."

In plaats van „opvreten" geeft dokter Prop ook nog het woord „afbreken".

Van de liedtekst kennen we dus nu al vijf versies. Waar dokter Prop het vandaan heeft?

„Ik ken", zo schrijft hij, „het liedje uit mijn zeer prille jeugd. Geen idee meer van wie ik het geleerd heb. Kan me beslist de met dit lied bedelende Sinterklaasjes niet herinneren. Mogelijk heb ik het van mijn ouders opgepikt die beide op de school Leidschedwarsstraat in de jaren rond de eerste wereldoorlog onderwijs gaven, d.w.z. in een oude armoede-buurt.(...) De tekstvariant van de „jongens in je huis en die wil-

len de boel afbreken" zal wel stammen uit de kring van opvoeders die het bangmaken met „duvel" of „kinderen stelen" niet gezond voor de tere kinderziel vonden."

Oud-notaris A. G. Cool uit IJsselstein brengt zonder notenschrift een zesde variant aan. Hij schrijft: „In IJsselstein werd, zeker tot de oorlog toe, gezongen door kinderen langs de huizen, tegen Sint Nicolaas:

„'t Was nacht, 't was nacht,
't Was midden in de nacht,
Me vader en me moeder hebben een
varreke geslacht,
Bure, bure, bure kom es kij-hijke,
Want der zit een duvel in ons huis
En die wil dat beessie ste-hele, ste-hele,
Ste-enebakkerij, ste-enebakkerij.
Geef me maar een centjie en dan gaan we
weer voorbij.

Oud-notaris Cool vervolgt zijn brief met: „Onder 't zingen werd met een lange stok (staf) aanhoudend op de grond gestampt. 'k Meen me te herinneren dat er ook een bel aan te pas kwam. De jongen met de stok had een lang wit hemd aan en een „mombakkes" voor. 'k Stuurde 't liedje op naar een literair tijdschrift ('k weet niet meer welk) met welks redacteur ik in correspondentie was. Hij nam 't liedje op in z'n blad met een dankwoord en tekende er bij aan dat het oeroud moest zijn en herhaaldelijk verbasterd."

Met deze conclusie ben ik het roerend eens. Enkele passages uit de brief van de laatste schrijver deden mij direkt denken aan wat dr. C. Catharina van de Graft vertelt over allerlei sinterklaasgebruiken in haar in 1978 herdrukte werk uit 1947, dat door dr. Tjaard W. R. de Haan opnieuw bewerkt is: *Nederlandse volksgebruiken bij hoogtijdagen*, (Prisma 1814).

Op bladzijde 122 lezen we hoe in sommige Friese dorpen sinterklazen en zwarte pieten rondtrekken. De sinterklaas draagt „een wit hemd of laken en een witte broek en heeft een masker voor." Een zwarte piet sleepte toen in Friesland „aan zijn been een rammelende ketting of een blinkende schel" mee.

Naast deze vreemdsoortige uitdossing kwamen ook sinterklazen en zwarte pieten voor in de kostumering die de heer Endlich beschrijft: sinten met een papieren mijter, pieten met een zwarte snoet.

Met reeds drie reacties op zo korte termijn ben ik ervan overtuigd dat er meer gegevens te vinden moeten zijn, vanwaaruit een deel van de Utrechtse sinterklaasviering vervolledigd en misschien wel verklaard kan worden. Tevens maak ik me sterk dat dit de eerste keer zou zijn, dat over dit lied en dit soort sinterklazen wordt gepubliceerd, de publicatie-Cool niet meegerekend.

Daarom een vervolg op de oproep van de heer Endlich: wie weet nog meer? Uit eigen herinnering of van horen zeggen. Met spanning wachten we af.

C. Staal

't Is nacht

't Is nacht, 't is nacht, 't is mid den in de nacht, Kom buren, bu ren

bu ren, kom eens kij - ken, Want er zit - kon die ven in je

huis. En die wil - len je leest - je ste - len, ste - len, Het

't is er in je huis niet pluis.